Permutacije

Zadatak. U vreći se nalazi n loptica različitih boja. Iz vreće izvlačimo redom jednu po jednu lopticu i stavljamo jednu pored druge. Koliko različitih redosleda boja možemo da dobijemo?

Primer 1. Neka je $n = 2$ i neka su loptice plave i crvene boje. Imamo 2 moguća redosleda prikaza na slici 1.

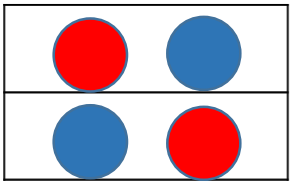

Slika 1

Primer 2. $n = 3$ i loptice su plave, crvene i zelene boje. Imamo 6 mogućih redosleda prikazih na slici 2.

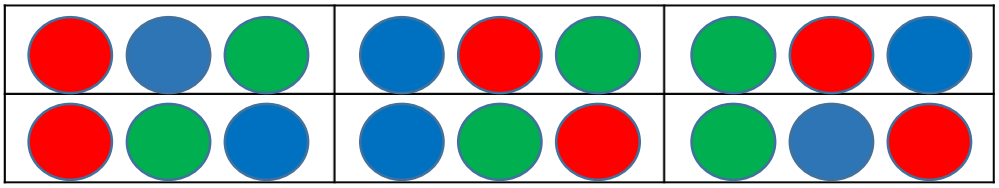

Slika 2

Probaćemo da izračunamo koliko ima različitih redosleda u slučaju proizvoljnog broja n. Na prvom mestu u redosledu može da stoji bilo koja od n loptice. Na drugom mestu u redosledu mogu da stoje sve loptice, osim loptice koja stoji na prvom mestu. Možemo zaključiti da postoji ukupno $n \cdot (n-1)$ različitih redosleda loptica na prve 2 pozicije. Koristeći slično razmatranje, na i-tom mestu moguće je postaviti $n - i + 1$ lopticu, tj. na mestu i ne mogu da se nađu loptice koje već stoje na nekom od prvih $i - 1$ mesta. Dobijamo da za prvih i mesta postoji $n \cdot (n-1) \cdot (n-2) \cdot \ldots \cdot (n-i+1)$ različitih redosleda. Kada u formulu ubacimo da je $i = n$ dobijamo da postoji ukupno $n \cdot (n-1) \cdot (n-2) \cdot \ldots \cdot 2 \cdot 1 = n!$ različitih redosleda.

Sada ćemo dati opis algoritma koji ispisuje sve permutacije. Nama je potrebno da na prvu poziciju u redosledu postavimo neki od n elemenata, te onda da na preostalih $n - 1$ pozicija rasporedimo preostalih $n - 1$ loptica. Ovaj problem možemo rešiti rekurzivnim putem. Na početku napravimo niz $skup$ u kome će se nalaziti svih n elemenata. U prvom pozivu rekurzivne funkcije postavimo jedan od elemenata iz niza $skup$ na prvo mesto, izbacimo taj element iz niza i pozovemo rekurzivno funkciju koja će rasporediti preostalih $n - 1$ elemenata.

Da ne bismo stalno izbacivali elemente iz skupa, mi ćemo napraviti još jedan niz $markirano$, gde će $markirano[i] = true$ označavati da je i-ti element u nizu $skup$ izbačen, te ga ne možemo više iskoristiti u daljim rekurzivnim pozivima. Kada se vratimo iz rekurzivnih poziva u funkciju u kojoj smo postavili element i, potrebno je postaviti $markirano[i] = false$, kako bismo mogli nadalje da koristimo i-ti element.

Sledi primer funkcije koja ispisuje sve permutacije.

```
============================================================
01     function Permutations( position, ref permutation, ref mark, a, n )
02            if position = n+1 then
03                   print array permutation
04            end if
05
06            for i = 1 to n do
07                   if not mark[i] then
08                          permutation[ position ] = a[i]
09                          mark[i] = true
10                          Permutations( position+1, permutation, mark, a, n )
11                          mark[i] = false
12                   end if
13            end for
14     end function
============================================================
```

Varijacije

Ponovo ćemo krenuti od zadatka, da bi se dobio osećaj šta se traži.

Zadatak. U vreći se nalazi n loptica različitih boja. Iz vreće izvlačimo tačno k loptica i stavljamo jednu pored druge. Koliko različitih redosleda boja možemo da dobijemo?

Primer 1. $n = 3$ (zelena, plava i crvena) i $k = 2$, na slici 3 možemo videti 6 mogućih rasporeda

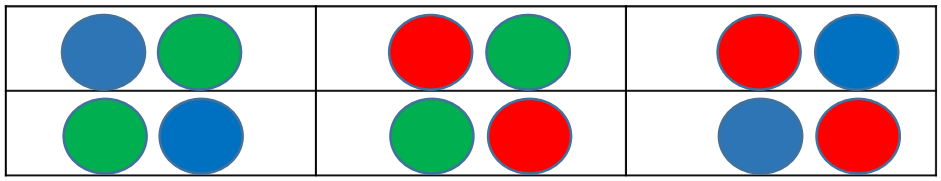

Slika 3

Primer 2. $n = 4$ (zelena, plava, crvena, žuta) i $k = 1$, na slici 4 su prikazana sva 4 moguća rasporeda

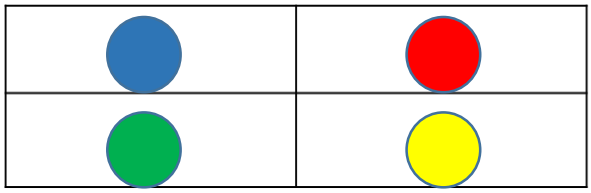

Slika 4

Ponovo se postavlja pitanje koliko ima mogućih rasporeda za proizvoljne brojeve n i k. Kod permutacija smo izveli formulu za broj različitih rasporeda na prvih i pozicija. Ovde je dovoljno da umesto i u formuli ubacimo k i dobićemo broj različitih načina, tj. $n \cdot (n-1) \cdot (n-2) \cdot \ldots \cdot (n-k+1) = \frac{n!}{(n-k)!}$.

Algoritam za ispisivanje svih varijacija je veoma sličan algoritmu za ispisivanje svih permutacije, sa razlikom da smo kod permutacija išli do dubine n u rekurziji, dok ćemo ovde prekidati rekurziju posle dubine k. Pseudo kod je dat u nastavku.

```
============================================================
01     function Variations( position, ref variation, ref mark, a, n, k )
02            if position = k+1 then
03                   print array variation
04            end if
05
06            for i = 1 to n do
07                   if not mark[i] then
08                          variation[ position ] = a[i]
09                          mark[i] = true
10                          Variations( position+1, variation, mark, a, n, k )
11                          mark[i] = false
12                   end if
13            end for
14     end function
============================================================
```

Kombinacije

Zadatak. U vreći se nalazi n loptica različitih boja. Iz vreće izvlačimo tačno k loptica i stavljamo na gomilu u kojoj redosled loptica nije bitan. Koliko različitih gomila možemo da dobijemo? Dve gomile su različite ukoliko ne sadrže iste loptice.

Primer 1. $n = 3$ (crvena, plava, zelena) i $k = 2$ postoji 3 moguće gomile prikazane na slici 5

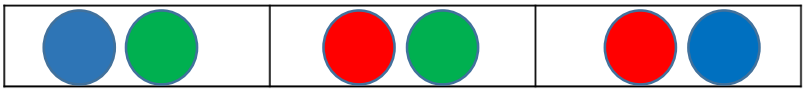

Slika 5

Primer 2. $n = 4$ (crvena, plava, zelena, žuta) i $k = 2$ postoji 6 gomila koje su prikazane na slici 6

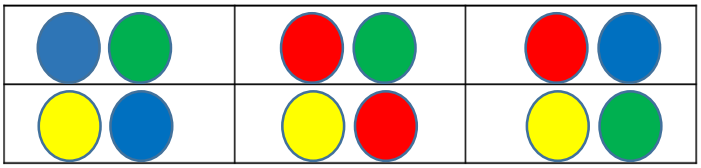

Slika 6

Primetimo da je redosled loptica nebitan kod kombinacija, te je gomila (plava, crvena) ista kao i gomila (crvena, plava), te možemo zaključiti da za jednu kombinaciju od k loptica, postoji $k!$ varijacija. Iz pomenutog razmatranja možemo zaključiti da je broj kombinacija za proizvoljno n i k jednak $\frac{n\cdot(n-1)\cdot(n-2)\cdot\ldots\cdot(n-k+1)}{k\cdot(k-1)\cdot(k-2)\cdot\ldots\cdot2\cdot1} = \frac{n!}{(n-k)!\cdot k!} = \binom{n}{k}$.

Kako redosled elemenata u kombinaciji nije bitan, pri ispisu je dovoljno voditi računa da element sa pozicije $i, i < j$ nikad ne stavimo posle elementa na poziciji j. Algoritam za ispisivanje svih kombinacija je veoma sličan prethodno opisanim algoritmima.

```
==========================================================
01     function Combinations( position, start, ref combination, a, n, k )
02            if position = k then
03                   print array combination
04            end if
05
06            if start = n+1 then
07                   return // potrošili smo sve elemente
08            end if
09
10            for i = begin to n do // begin je jedan element odmah posle
prethodno stavljenog
11                   combination[ position ] = a[i]
12                   Combinations( positions+1, i+1, combination, a, n, k )
13            end for
14     end function
==========================================================
```

Partitivni skup

Neka nam je dat skup S. Skup svih podskupova skupa S se zove partitivni skup skupa S i označavaćemo ga sa $P(A)$.

Primer. $S = \{1,2,3\}, P(S) = \{\emptyset, \{1\}, \{2\}, \{3\}, \{1,2\}, \{1,3\}, \{2,3\}, \{1,2,3\}\}$

Svaki podskup možemo jednoznačno da predstavimo uz pomoć binarnog broja sa n cifara, gde je n broj elemenata skupa. Cifra i u broju je jednaka 1 ukoliko podskup sadrži i-ti element iz skupa, inače je 0.

Primer. $A = \{1,3\} \Leftrightarrow 101, B = \{2\} \Leftrightarrow 010$

Bitwise AND operator je operacija nad domenom $\{0,1\}$ data u tabeli 1.

AND	0	1
0	0	0
1	0	1

Tabela 1

Za nenegativne cele brojeve A i B, $A\ AND\ B$ se računa na sledeći način: neka su $A = (a_n a_{n-1} \dots a_1)_2$ i $B = (b_n b_{n-1} \dots b_1)_2$ binarni zapisi brojeva A i B (ukoliko se brojevi cifara u binarnom zapisu razlikuju, onda se dodaju vodeće nule onom binarnom zapisu koji sadrži više cifara). Tada je $A\ AND\ B = C = (c_n c_{n-1} \dots c_1)$ gde je $c_i = a_i\ AND\ b_i$.

Primer. $20\ AND\ 5 = 4$

$$10100_2 = 20_{10}$$
$$\text{AND } 00101_2 = 5_{10}$$
$$\text{----------}$$
$$00100_2 = 4_{10}$$

Ukoliko imamo skup sa n elemenata, svaki podskup je jedinstveno određen sa binarnim brojem od n cifara, a znamo da takvih brojeva ima $2^n - 1$. Neka nam je dat broj a koji je manji od 2^n, postavlja se pitanje kako da znamo koji podskup je predstavljen brojem a. Element i skupa se nalazi u podskupu određenim brojem a ukoliko važi $a\ AND\ 2^i = 2^i$, ovde proveravamo da li je i-ta cifra u binarnom zapisu broja a jednaka 1.

U nastavku možete videti primer ispisane funkcije koja prolazi kroz sve podskupove skupa od n elemenata.

```
============================================================
01     function PartitivanSkup( a, n )
02            for bitmask = 1 to 2^n-1 do
03                   podskup = empty
04                   for i = 1 to n do
05                          if ( (bitmask AND 2^j) = 2^j ) then
06                                 podskup.add( a[i] )
07                          end if
08                   end for
09
10                   print podskup
11            end for
12     end function
============================================================
```